UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE „GEORGE EMIL PALADE”
DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL: FILOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT

Conducător științific:
Prof. univ. dr. Dorin ȘTEFĂNESCU

Doctorand:
Andrada Giorgiana PARCHIRIE

TÂRGU MUREȘ
2021

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
ROMÂNIA
UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ,
FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE
„GEORGE EMIL PALADE"
DIN TÂRGU MUREȘ

UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ, FARMACIE, ȘTIINȚE ȘI TEHNOLOGIE „GEORGE EMIL PALADE"
DIN TÂRGU MUREȘ
ȘCOALA DOCTORALĂ DE LITERE, ȘTIINȚE UMANISTE ȘI APLICATE
DOMENIUL:FILOLOGIE

IPOSTAZE ALE FANTASTICULUI ÎN PROZA ROMÂNEASCĂ POSTBELICĂ

Conducător științific:
Prof. univ. dr. Dorin ȘTEFĂNESCU

Doctorand:
Andrada Giorgiana PARCHIRIE

TÂRGU MUREȘ
2021

CUPRINS

ARGUMENT

I. PRELIMINARII TEORETICE

1.1. Delimitări terminologice

1.2. Abordarea fantasticului de către marii clasici

1.3. Metafizica și fantasticul prozei eliadești

1.4. O retrospectivă asupra literaturii fantastice românești

II. FANTASTICUL ȘI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICUL

2.1. S.F., o radiografie conceptuală. Delimitări. Ipoteze

2.2. Fenomenul science-fiction și evoluția literaturii științifico-fantastice în cultura românească

2.3. Vladimir Colin. Interferențe între science-fiction și fantasy

III. FANTASTICUL DE SORGINTE MITICO-FOLCLORICĂ

3.1. Nașterea generației ‘60 și manifestările acesteia

3.2. Fantasticul mitologic în proza lui Ștefan Bănulescu

3.3. Imaginarul spațiului

IV. FANTASTICUL ABSURD

4.1. A.E. Baconsky și realismul socialist

4.2 .Fantasticul absurd în proza lui A.E. Baconsky

V. FANTASTICUL CU SUBSTRAT REALIST

5.1. Literatura subversivă

5.2. Proza Anei Blandiana

5.3. Ioan Groșan, provocările fantasticului și tentația S.F.

VI. FANTASTICUL INTERIOR

6.1. Postmodernismul românesc

6.2. Universul prozei lui Mircea Cărtărescu

VII. FANTASTICUL ȘI ONIRISMUL

7.1. Onirismul. Introducere în teorie

7.2. Arhetip și anarhetip

7.3. Corin Braga, fantastic și proză onirică

VIII. FANTASTICUL ȘI ALUNECAREA ÎN REALISMUL MAGIC

8.1. Realismul magic.Introducerea în temă

8.2. Fantasticul la graniță cu realismul magic

8.3. Romanul realist-magic al Doinei Ruști

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

Teza *Ipostaze ale fantasticului în proza românească postbelică* și-a propus să cerceteze fantasticul, prin delimitarea de celelalte concepte sau genuri literare apropiate, recurgând la un corpus de studii teoretice. Am avut în vedere atât o abordare teoretică a fantasticului prin care să evidențiem frontierele acestuia (realismul, basmul, onirismul, realismul magic, absurdul, alegoria, utopia, alegoria etc.), cât și analiza unor volume de proză reprezentative pentru spațiul românesc, prin intermediul cărora să se distingă multiplele paradoxuri.

Obiectivul general e reprezentat chiar de miza cercetării, identificarea dimensiunilor fantasticului începând cu proza anilor `50 până în contemporaneitate. Ne-am propus evidențierea fantasticului în raport cu celelalte modalități de expresie limitrofe, dar și încadrarea acestuia în tipologii, reliefând caracterul său evolutiv.

Obiectivele specifice urmărite în cadrul tezei sunt tratarea teoretică a fantasticului prin recurgerea la studiile consacrate genului, demonstrarea faptului că tipologiile fantasticului țin de interpretare și stabilirea granițelor dintre genuri.

Teza este structurată în opt capitole, conform celor două dimensiuni analitice: prima, investigarea teoriilor fantasticului și cealaltă, de factură aplicativă, ilustrarea conceptelor asimilate în procesul de examinare a textelor propuse și integrate în context cultural și politic. Din punct de vedere metodologic în teză sunt valorificate abordările mitic-arhetipală, tematică, comparatistă și sinteza.

Marea problemă cu care se confruntă teoria contemporană este strict de natură metodologică, iar aducerea în prim-plan a operelor reprezentative, odată cu analiza și comentariile aferente redactate de către criticii literari reputați, se dovedește a fi utilă în încercarea de a lămuri conceptul de fantastic indiferent de înfățișările pe care acesta le capătă odată cu evoluția literaturii.

Acțiunea de a configura fantasticul printr-o definiție universal-valabilă este riscantă; totodată, se poate remarca o oarecare neputință a cercetătorului de a defini fantasticul și de a stabili, pe baza unor lecturi, tipologii ale fantasticului, fiindcă odată cu metamorfozarea fantasticului în timp și spațiu apare și variațiunea temelor dată de originalitatea viziunii autorilor, influențați de mișcările literare și de cerințele epocii.

Am urmărit explorarea studiilor celor mai importanți teoreticieni ai genului și încercările lor de definire a fantasticului, de extindere a conceptului, propunând noi abordări, atât în literatură cât și în artă, câțiva dintre ei fiind: Roger Caillois, Marcel Brion, Tzvetan Todorov, Jean-Baptiste Baronian, Sergiu Pavel Dan etc.

Teoreticienii literari contemporani nu s-au oprit la definițiile conferite de predecesorii lor, ci au încercat să găsească termenii potriviți pentru a oferi fantasticului o definiție viabilă. Astfel studiile: *Introducere în literatura fantastică (*Tzvetan Todorov), *În inima fantasticului* (Roger Caillois), *Arta fantastică (*Marcel Brion), *Un nouveau fantastique* (Jean-Baptiste Baronian), oferă publicului cititor și cercetătorilor literari o teorie a receptării fantasticului, pe baza unor modele explicative ale textelor, în care fantasticul joacă un rol esențial în cadrul narațiunii. Sergiu Pavel Dan stabilește frontierele literaturii fantastice, delimitând fantasticul de celelalte genuri proxime, menționând că există totodată o problemă de ordinul asimilării.

Am intenționat, prin prezenta teză, să oferim o radiografie a prozei fantastice românești (relevantă pentru fixarea frontierelor literaturii fantastice și pentru exemplificarea unor tipologii ale fantasticului) de după cel de-al doilea război mondial, trecând în revistă și operele prozatorilor români care au recurs la fantastic până la acea perioadă.

În cadrul primului capitol, după o incursiune în lumea fantasticului, s-a prezentat fantasticul eminescian ca fiind unul de tip metafizic, fundamentul său fiind format din meditațiile asupra timpului și spațiului ori din doctrina metempsihozei. De asemenea, nu lipsesc din sfera fantasticului eminescian nici concepte precum: avatar, arhetip, anamneză, acestea garantând originalitatea prozei fantastice eminesciene.

Tot în fantasticul autohton de tip metafizic, un fantastic pur, este încadrată proza lui Mircea Eliade, fantasticul eliadesc particularizându-se prin elemente de mitologie, filosofie, caracteristice vechilor credințe care sunt legate de proiectarea în timp și spațiu, îndeosebi de evadarea în trecut și viitor. Fantasticul dobândește o dimensiune metafizică, iar personajele străbat un drum inițiatic, fiind implicate într-o aventură a reflectării realității în conștiință.

S-a identificat și fantasticul modern care se caracterizează prin ieșirea din mecanismele specifice epocilor premergătoare și aducerea în cadru a unor reprezentări cu totul noi, cum ar fi: lumile posibile, existența vieții pe planete diferite de Terra etc. (moment în care își face apariția științifico-fantasticul); s-a clarificat distincția dintre conceptul de fantasy și cel de fantastic, confuzie survenită în urma traducerii noțiunii de fantastic din limba franceză. Fantasticul este plasat undeva între feeric și realist, între miraculos și mimetic, iar literatura fantasy nu are nimic în comun cu fantasticul de tradiție romantică, franceză și germană.

În cel de-al doilea capitol s-a definit literatura științifico-fantastică, diferențiată de genul fantastic și de fantasy. Science-fictionul, spre deosebire de literatura fantasy, este rațional. S-a

subliniat ideea că științifico-fantasticul se află în vecinătatea basmului, fiind mult mai apropiat de acesta decât literatura fantastică. Dacă fantasticul se bazează pe irațional, pe mituri, magie, științifico-fantasticul ia naștere doar în contactul cu tehnologia, cu știința, prefigurând imagini venite dintr-un univers utopic, punându-se accentul pe deschiderea către nou și cunoaștere. Lumile prezentate, chiar dacă sunt plasate în viitor și sunt fanteziste, acestea au legile lor, pe care cititorul genului le asimilează. Pentru a creiona această confluență între science fiction și fantastic, respectiv fantasy au fost analizate romanele *Babel, Pentagrama* și *Divertisment pentru vrăjitoare* scrise de Vladimir Colin.

În capitolul III s-a stabilit o tipologie a fantasticului, fantasticul mitico-folcloric, specific imaginarului creației lui Ștefan Bănulescu. Acesta presupune recurgerea la fantastic, mit și simboluri, alunecarea de la realitate spre fantastic. Am apelat și la proza memorialistică a lui Bănulescu, ordonată pe câteva secțiuni (*Elegii la sfârșit de secol, Alte proze memorialistice: Cutia Remember, Memoriile unui om tânăr, Colocviu după miezul nopții și Politica și vidre,* alături de *Mărturisirile dialogate)* în cadrul volumului II din *Opere,* aducând la cunoștință anumite repere biografice, viziuni politice și alte aspecte care i-au marcat destinul literar. De asemenea, am discutat despre nașterea generației '60 și literatura evazionistă, perioada în care iau naștere operele realiste cu intruziuni ale fantasticului. Am ales pentru acest capitol volumele *Iarna bărbaților* și *Cartea de la Metopolis*, conturând și imaginarul spațiului, fiecare ținut/localitate având o simbolistică aparte.

Cel de-al patrulea capitol, intitulat *Fantasticul absurd*, este dedicat lui A.E. Baconsky, remarcându-se în proza sa o atmosferă romantică, enigmatică, evocând o lume întoarsă care iese din limitele firescului, în care inexplicabilul nu este acceptat pe deplin. Fantasticul absurd se bazează pe o accentuare a subiectivității, pe realitatea interioară și pornește de la o situație specifică, când două lumi incompatibile se întâlnesc simultan. Fantasticul se diferențiază de alegorie și reprezintă un bun instrument subversiv, putându-se formula un adevăr sau chiar denunța un sistem politic eșuat. Volumele *Biserica neagră* și *Echinoxul nebunilor și alte povestiri* sunt relevante pentru acest capitol și au fost interpretate pentru recurgerea la fantasticul absurd. De asemenea, romanele au fost discutate și din perspectiva miturilor, îndeosebi mitul străinului, făcând trimitere la Camus ori Kafka. La final, am adus în discuție și spațiul insular baconskian, a cărui simbolistică a cunoscut diferite accepțiuni de-a lungul vremii.

În următorul capitol am situat fantasticul la granița cu realismul, subliniind că realitatea

devine inspirație pentru proza fantastică, astfel universurile imaginare, prin intervenția elementului fantastic, traversând barierele realului. În cazul prozei Anei Blandiana nu se poate trece cu vederea caracterul realist, nuvelele fiind scrise de un scriitor-martor, creând iluzia de adevăr, identificându-se un proces de exorcizare a realității prin proză, valorificând experiența personală, a memoriei subiective. Ne-am îndreptat atenția spre două volume sugestive *Cele patru anotimpuri* și *Proiecte de trecut* care zugrăvesc o lume afectivă, supusă traumei regimului comunist, în care fantasticul reprezintă un mijloc de evadare. Subversiunea e o caracteristică a acestor volume și se mizează pe un fantastic voit, reprezentând un procedeu care demontează o lume ideologizată.

În tot timpul perioadei comuniste fiecare scriitor a reacționat diferit, neputând vorbi de un singur tip de literatură. În perioada postbelică discursul literar se modifică, scriitorul face compromisuri și își alege o tabără, cea a oportuniștilor, dizidenților, evazioniștilor, cea a autorilor care au scris o literatură subversivă, conform studiului lui Ion Simuț în care tratează minuțios cele patru tipuri de literaturi postbelice (oportunistă, dizidentă, evazionistă și subversivă); Ana Blandiana este prozatoarea care migrează de la un tip la altul. Prin urmare, se reliefează următoarea idee: literatura postbelică reprezintă rezultatul rezistenței în fața cenzurii și nu un produs al acesteia.

Un subcapitol aparte este dedicat prozei optzeciste, care produce o schimbare de paradigmă. În aceeași categorie l-am plasat și pe Ioan Groșan, însă, de această dată, fantasticul se întrepătrunde cu S.F. și cu realismul. Groșan, asemenea scriitorilor generației ’80, a pus un mare accent pe importanța cotidianului, folosind un limbaj banal, direct, aluziv, ironic și chiar parodic. Proza lui Ioan Groșan ia naștere din interferența dintre realitate și ficțiune, dovedindu-se capacitatea autorului de a recrea această realitate, folosindu-se de universul imaginarului și de fantastic. Atent mereu la detalii și având mereu un ochi larg deschis spre a privi realitatea, autorul nu trece cu vederea clișeele vremii și automatismele verbale și ale literaturii.

În capitolul despre *fantasticul interior* specific prozei lui Mircea Cărtărescu am analizat volumul *Nostalgia* care e saturat de situații hiperbolizate și fantastice, observându-se un amalgam de imagini memorabile. Motivul visului la Cărtărescu este conotat metafizic, păstrând simbolistica romantică a visului, apropiindu-se, mai degrabă, de visul suprarealist. Există trei teme importante la care recurge Mircea Cărtărescu și anume: copilăria, adolescența și maturitatea, conturând diferite perspective de a privi lumea și pe care le-am expus în cadrul tezei. De asemenea, este prezentă dimensiunea onirică, personajele având tendința de a-și consemna visele în jurnal,

denaturând realitatea prin opțiunea pentru manierismul livresc. Pătrunderea în vis se realizează prin intermediul imaginarului și se suprapune cu realitatea.

În capitolul VII s-a prezentat fantasticul în raport cu onirismul literar. Visul este preferat atât în literatura fantastică, cât și în cea onirică ori poezia suprarealistă. Visul a fost explorat în literatura fantastică, romanticii fiind cei interesați de vis, valorificându-l cu pasiune în literatură. Visul a devenit treptat și un instrument de investigație clinică și am apelat, astfel, la studiile de psihanaliză ale lui Freud și Jung.

S-a dovedit că romanele lui Corin Braga sunt potrivite pentru a face distincția dintre literatura fantastică și cea onirică. Fantasticul intră în construcția romanului oniric, prin apariția stărilor de confuzie, a întâmplărilor lipsite de logică, greu de justificat pe cale rațională, trimiterile la personaje fantastice, evenimentele insolite. Se suprapun cele două lumi, cea fantastică și cea onirică, construind între ele un ponton aproape imperceptibil. În *Claustrofobul* timpul este fantastic, se schimbă mereu ordinea temporală, este un roman anarhetipic și se remarcă prin negarea scenariului unic, desprinderea continuității structurale, generând mereu stări de perplexitate și în care fantasticul irupe în cotidian, fiind construit diferit față de *Hidra* care stă sub semnul arhetipului *regressus ad uterum,* iar ultimul volum *Luiza Textoris* le leagă pe toate laolaltă, oferind un răspuns științific tuturor întâmplărilor fantastice, demonstrând că autorul și-a construit romanele asumat și voit onirice.

În ultimul capitol am identificat câteva trăsături ale realismului magic în proza Doinei Ruști: interferența dintre istorie și ficțiune, evocarea trecutului comunist, memoria care este piesa de bază a operei în reconstituirea universului familial, dar și a trecutului istoric. Fantasticul și elementul istoric ajung să se întrepătrundă, fantasticul dobândind însușiri ale firescului. Am adus în prim-plan volumele de proză scurtă ale autorilor Cortázar, Borges, García Márquez și studiile unor exegeți cuprinse în volumul *Magical Realism,* demonstrând că realismul magic e un fenomen cultural ce se situează în afara literaturii fantastice, chiar dacă ambele concepte implică utilizarea supranaturalului. Realismul magic nu trebuie să fie confundat cu literatura fantastică, cu cea psihologică ori suprarealistă. Realismul magic nu distorsionează lumi și nici nu folosește motivul visului, cu atât mai mult, nu conturează lumi imaginate. Am prezentat următoarele aspecte, urmând un demers analitic: realitatea privită ca un joc dintre real și magic, distincția dintre conștiința individuală și cea colectivă, apelul la realismul magic (reprezentând o alternativă pentru lumea construită de către autoare), elementele fantastice și tehnicile narative postmoderne.

Am considerat romanele Doinei Ruști *Mâța Vinerii* și *Fantoma din moară* potrivite pentru acest capitol; realismul magic se bazează pe opoziții: o perspectivă rațională și admiterea supranaturalului în planul realității, însă fantasticul este banalizat, face parte din sfera firescului.

Demersul analitic este dominat de metoda mitic-arhetipală care a permis recunoașterea în opera prozatorilor a imaginilor redundante aflate sub forma miturilor, simbolurilor și arhetipurilor. Metoda se dovedește a fi eficientă în descifrarea textelor considerate realiste, în care se conturează o lume plină de semnificații, existând o conviețuire a realului cu fantasticul. În unele opere se întrunesc elemente ale biografiei scriitorului, relevante pentru redarea realității spațiului românesc.

În *Concluzii* s-a dovedit că prozele propuse spre analiză reprezintă un moment esențial în evoluția literaturii postbelice. Concluziile ilustrează elementele de noutate pe care le aduce această teză, precum și modalitățile numeroase de abordare a fantasticului în proza românească postbelică, nicio interpretare a textelor nefiind exhaustivă.

Spre deosebire de alte lucrări consacrate genului, prin teza *Ipostaze ale fantasticului în proza românească postbelică* nu s-a dorit o sinteză a literaturii fantastice românești, nici circumscrierea interpretativă a unei singure generații literare, ci un excurs care a urmărit fantasticul ca un fenomen în devenire, în manifestarea lui diacronică, relevând metamorfozele acestuia de-a lungul vremii. Este o cercetare care merită atenția prin aducerea la lumină a fantasticului autohton din perioada postbelică, un subiect inepuizabil, dar, mai ales, prea puțin discutat din perspectiva granițelor literare. O altă noutate este recurgerea la un corpus de texte aparținând unor generaților literare diferite, fantasticul fiind privit și ca un instrument subversiv, dar și ca cealaltă față a realismului.

Așadar, fantasticul nu evocă doar revenirea înspre creația populară, existând mereu o imensă curiozitate a prozatorilor pentru viața interioară și pentru vis, ca în romantism, ci literatura fantastică e vie și capătă mereu alte dimensiuni, trecând constant prin procese de metamorfozare. Autorii aleși spre discuție demonstrează vocația literaturii române pentru fantastic, iar autenticitatea, profunzimea și unicitatea creațiilor lor nu pot fi puse la îndoială.

BIBLIOGRAFIE

I. Bibliografia operei

Baconsky, A. E., *Biserica Neagră. Echinoxul nebunilor și alte povestiri*, Editura Curtea veche, București, 2011.

Barbu, Eugen, *Principele,* Editura Minerva, București, 1977.

Bănulescu, Ștefan,*Cartea de la Metropolis*, Editura Albatros, București, 1996.

Bănulescu, Ștefan, *Iarna bărbaților,* Editura Art, București, 2012.

Blandiana, Ana, *Întâmplări de pe strada mea*, Editura Ion Creangă, București, 1988.

Blandiana, Ana, *Povestiri fantastice*, Editura Humanitas, București, 2016.

Blandiana, Ana, *Fals tratat de manipulare*, Editura Humanitas, București, 2019.

Braga, Corin, *Hidra*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996.

Braga, Corin, *Claustrofobul,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2011.

Braga, Corin, *Luiza Textoris*, Editura Polirom, București, 2012.

Cărtărescu, Mircea, *Nostalgia*, ediția a X-a, Editura Humanitas, București, 2016.

Cimpoeșu, Petru, *Povestea Marelui Brigand*, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 2007.

Creangă, Ion, *Povești, povestiri,* Editura Litera, București, 2016.

Colin, Vladimir, *Legendele țării lui Vam*, Editura Ion Creangă, București, 1974.

Colin, Vladimir, *Babe*l, Editura Albatros, București, 1978.

Florian, Filip, *Degete mici*, Editura Polirom, Iași, 2011.

Eminescu, Mihai, *Poezii, proză literară,* vol. II, Editura Cartea Românească, 1978.

Eliade, Mircea, *La țigănci,* Editura Cartea Românească, București, 1981.

Eliade, Mircea, *Jurnal*, volumul I, Editura Humanitas, București, 1993.

Eliade, Mircea, *Nopți la Serampore; Secretul Doctorului Honigberger*; *Biblioteca Maharajahului*, Editura Tana, Mușătești, 2007.

Eliade, Mircea, *Domnișoara Christina. Șarpele*, Editura Cartex 2000, București, 2013.

Nedelciu, Mircea, *Tratament fabulatoriu*, Editura Cartea Românească, București, 1986.

Ruști, Doina, *Fantoma din moară,* Editura Polirom, București, 2008.

Ruști, Doina, *Mâța Vinerii,* Editura Polirom, București, 2017.

II. Bibliografia critică

A. Lucrări generale

Academia Română, *Dicționarul General al Literaturii Române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007.

******Antologia nuvelei fantastice,* Editura Univers, București, 1970

Artemidorus, *Oneirocritica,* traducere de Daniel E. Harris-McCoy, Editura Oxford University Press, Oxford, 2012.

Blaga, Lucian, *Gândire magică și religie*, *Trilogia valorilor II*, Editura Humanitas, București, 1996.

Braga, Corin *De la arhetip la anarhetip,* Editura Polirom, București, 2006.

Braga, Corin, *10 studii de arhetipologie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2007.

Camus, Albert, *Mitul lui Sisif*, traducere Irina Mavrodin, Editura pentru Literatură Universală, București, 1994.

Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 1999.

Călinescu, G., *Estetica basmului,* Editura Pentru Literatură,București, 1966.

Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Editura Polirom, București, 2017.

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, traducere de Micaela Slăvescu, Editura Polirom, București, 2009.

Coman, Mihai, *Bestiarul mitologic românesc*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996.

Cordoş, Sanda, *Literatura între revoluţie şi reacţiune*, Ediţia a II-a, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2002.

Croce, Benedetto, *Estetica*, traducere de Dumitru Trancă, Editura Univers, București, 1971.

Durand, Gilbert, *Structuri antropologice ale imaginarului*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.

Dorfles, Gilo, *Estetica mitului*, traducere de Sanda Șora, Editura Univers, București, 1975.

Jung, C.G, *Puterea sufletului,* antologie, texte alese și traduse de Suzana Holan, vol.I, Editura Anima, București, 1994.

Lovecraft, H.P., *Supernatural Horror in Literature*, Ben Abramson, New York, 1945.

Lovinescu, Monica, *O istorie a literaturii române pe unde scurte 1960-2000*, Editura Humanitas, București, 2014.

Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978.

Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul*, Editura Humanitas, București, 2017.

Ghiță, Cătălin, *Deimografia.Scenarii ale terorii în proza românească*, Editura Institutul European, Iași, 2011.

Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe (Eseu despre romanul românesc)*, Editura Minerva, București, 1982.

Manolescu, Nicolae, *Istoria literaturii române. 5 secole de literatură,* Editura Paralela 45, Pitești, 2008.

Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare*, Editura Eminescu, București, 1973.

Novalis, *Schriften*, vol. 3, ed. Paul Kluckhohn, Richard H. Samuel, Stuttgart, 1977.

Perian, Gheorghe, *Ideea de generație în teoria literară românească*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2013.

Petraș, Irina, *Oglinda și drumul: prozatori contemporani*, Editura Cartea Românească, București, 2013.

Podoabă, Virgil, *Metamorfozele punctului*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2004.

Poenar, Horea, *Semnul celor patru. O teorie a interpretării*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.

Pop, Ion (coord.), *Dicționarul analitic de opere literare românești*, vol.I-II, Editura Casa cărții de știință, 2007.

Ricardou Jean, *Noi probleme ale romanului*, traducere Liana și Valentin Atanasiu, Editura Univers, București, 1988.

Sanctis, Francesco de, *Istoria literaturii italiene*, traducere de Nina Facon, Editura Pentru Literatura Universală, București,1965.

Schoenewolf, Gerald, *Dicționar interpretării viselor*, traducere din engleză de Nicoleta Dascălu și Smaranda Nistor, Editura Trei, București, 2015.

Simion, Eugen, *Scriitori români de azi,* volumul II, Editura Cartea românească, București, 1976.

Simuț, Ion, *Literaturile române postbelice,* Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017.

Smith, Edward. E., Fredrickson, Barbara. L, Susana Nolen- Hoeksema, Geoffrey R. Loftus, *Introducere în psihologie*, Editura Tehnică, București, 2005.

Starobinski, Jean, *Relația critică*, traducere de Alexandru George, Editura Univers, București, 1974.

Terian, Andrei, *Critica de export. Teorii, contexte, ideologii*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2013.

Ungureanu, Cornel, *Proza românească de azi*, Editura Cartea românească, București, 1985.

Vico, Giambattista, *Știința nouă*, traducere de Nina Facon, Editura Univers, București, 1972.

Voltaire, *Dicționar filosofic*, volumul I, traducere de Cristina Ștefănescu, Editura Prietenii cărții, București, 2005.

B. Studii critice în volum

Baronian, Jean-Baptiste, *Un nouveau fantastique: esquisses sur les métamorphoses d'un genre littéraire,* Editions l'Age d'Homme S.A., Lausanne, 1977.

Bădărău, George*, Rădăcinile fantasticului românesc*, Editura Alfa, Iași, 2010.

Beșteliu, Marin, *Realismul literaturii fantastice*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1975.

Boldea, Iulian, *Ana Blandiana, monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Aula, Brașov, 2000.

Bodiu, Andrei, *Mircea Cărtărescu. Monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Aula, Brașov, 2000.

Bozzetto, Roger, *Genul science-fiction*, traducere de Livia Iacob, Editura Institutul European, Iași, 2010.

Bugariu, Voicu, *Literați și sefiști. O confruntare de mentalități*, Editura Revista Electronică Pro-Scris, Ploiești, 2008.

Braga, Corin, „A.E. Baconsky", în *Dicționarul analitic de opere literare românești*, vol.I, Editura Casa cărții de știință, 2007.

Braga, Corin, „Cartea Milionarului"*,* în Ion Pop, *Dicționar analitic de opere literare românești*, vol.I, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007.

Braga, Corin, *Morfologia lumilor posibile. Utopie, antiutopie, science-fiction, fantasy,*

Editura Tracus Arte, București, 2015.

Brion, Marcel, *Arta fantastică,* traducere de Modest Morariu, Editura Meridiane, București,
1970.

Caillois, Roger, „De la basm la povestirea științifico-fantastică", traducere de Dumitru Țepeneag, *Antologia nuvelei fantastice,* Editura Univers, București, 1970.

Caillois, Roger, *În inima fantasticului,* traducere de Iulia Soare, Editura Meridiane, București, 1971.

Chanady, Amaryll, „The Territorialization of the Imaginary in Latin America: Self-Affirmation and Resistance to Metropolitan Paradigms", în Lois Parkinson Zamora și Wendy B. Faris, *Magical Realism. Theory, History, Community,* Duke University Press, Durham&London, 1995.

Ciobanu, Nicolae, *Eminescu, structurile fantasticului narativ,* Editura Junimea, Iași, 1984.

Ciobanu, Nicolae, *Între imaginar și fantastic în proza românească*, Editura Cartea românească, București, 1987.

Cistelecan, Al., „Ultimul mare expresionist al realului ca infern", în A.E. Baconsky, *Cine n-a apucat să moară nu va mai fi, poeme alese de Al.Cistelecan*, Editura Cartier, Chișinău 2017.

Cliveț, Nicoleta, *Ioan Groșan monografie, antologie comentată, receptare critică*, Editura Aula, Brașov, 2001.

Cloșcă, Ciprian Marius ,*Ortodoxia și noile mișcări religioase*, Editura Lumen, Iași, 2009.

Conkan, Marius, *Portalul și lumile secundare. Tipologii ale spațiului în literatura fantasy,* Editura Tracus Arte, București, 2017.

Cornea, Laura, *Irezistibila tentație, Imaginar insular în literatura română:Eminescu, Eliade, Macedonski, Baconsky*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2015.

Crașovan. Elena, *Arhitecturi și arhive. Structuri mitice și teme postmoderne în realismul magic*, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2019.

Crohmălniceanu, Ovid S., *Pâinea noastră cea de toate zilele,* Editura Cartea Românască, București, 1981.

Curșeu, Ioan-Pop, *Magie și vrăjitorie în cultura română: Istorie, literatură, mentalități*, Editura Polirom, București, 2013.

Dan*,* Sergiu Pavel, *Proza fantastică românească*, editura Minerva, București, 1975.

Flămând, Dinu, „A.E.Baconsky", în *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, Editura Albatros, București, 2000.

Freedman, Carl, *Critical Theory and Science fiction,* Editura Wesleyan University Press, Middletown, CT, 2000.

Glodeanu, Gheorghe, *Fantasticul în proza lui Mircea Eliade*, Editura Gutinul, Baia Mare, 1993.

Glodeanu, Gheorghe *Orientări în proza fantastică românească*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2014.

Gheo, Vasile, *De veghe în lanul de proză. De la Mircea Eliade la Mircea Cărtărescu*, Editura Lumen, Iași, 2009.

Gheorghiu, Mihai, *Reversul istoriei. Eseu despre opera lui Mircea Eliade*, Editura Eikon, București, 2016.

Ghidirmic, Ovidiu, *Proza romînească și vocația originalității,* Editura Scrisul românesc, Craiova, 1988.

Gregori, Ilina, *Povestirea fantastică*, Editura Du Style, București,1996.

Grigore, Rodica, *Realismul magic în proza latino-americană a secolului XX.(Re)configurări formale și de conținut*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2015.

Ilis, Florina, *Fenomenul science fiction în cultura postmodernă. Ficțiunea cyberpunk*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2005.

Leal, Luis, „Magical Realism în Spanish American Literature *(*1967)" în Zamora și Wendy B. Faris, *Magical Realism. Theory, History, Community,* Duke University Press, Durham&London, 1995

Handoca, Mircea, *Mircea Eliade. Câteva ipostaze ale unei personalități proteice*, Editura Minerva, București, 1992.

Negoițescu, Ion*,* „Mircea Eliade sau de la fantastic la oniric", în *Scriitori moderni*, vol. II, Bucuresti, Editura Eminescu, 1997.

Papu, Edgar, *Poezia lui Eminescu*, Editura Minerva, București, 1971, p.186

Perța, Cosmin, *Introducere în fantasticul de intepretare*, Editura Tractus Arte, București, 2011.

Roh, Franz, „Magic Realism: Post-Expressionism"(1925), tranducere de Wendy B. Faris, în Zamora, L.P. and W.B Faris Durham, *Magical Realism*, Duke University Press, 1995.

Sanduloviciu, Ana Alexandra, *Proza fantastică românească*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2015.

Simion, Eugen, *Mircea Eliade-Nodurile și semnele prozei*, Editura Univers enciclopedic, București, 2011.

Teutișan, Călin, „Imaginarul levantin în literatura română”, în Corin Braga, *Enciclopedia Imaginarilor din România*, volumul I, Imaginar literar, Editura Polirom, București, 2020.

Todorov, Tzvetan, *Introducere în literatura fantastică*, traducere de Virgil Tănase, Editura Univers, București, 1973.

Tupan, Maria-Ana, *Realismul magic. Încercare genealogică*, editura Academiei Române, București, 2013.

Țepeneag, Dumitru „În căutarea unei definiții”, în Corin Braga, *Momentul oniric,* Editura Cartea Românească, București, 1997.

Opriță, *Mircea, SFmania. Ghidul curiosului,* Editura Limes, Florești, 2018.

Ortega, Jose y Gasset, *Omul și mulțimea*, traducere din spaniolă și nore de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, 2001, apud. Diana Câmpan, *Solitarul de catifea*, Editura Academiei Române, București, 2013.

Zamora, Lois Parkinson, Faris, Wendy B, *Magical Realism. Theory, History, Community*, Duke University Press, Durham&London, 1995.

C. Studii critice în periodice

Albescu, Ioan, „O modalitate de expresie estetică-Literatura de anticipație tehnico-științifică”, în *Almanah Anticipația*, București, 1989.

Baconsky, A.E., „Scurtă retrospectivă”, în *Steaua*, anul IX, nr.100, iunie 1958.

Blandiana, Ana, „Scriitorul român între rezistenţă şi opoziţie”, în *22,* nr. 21/ 31 mai 1991.

Boldea, Iulian, „Petru Cimpoeșu: A scrie înseamnă a citi lumea”, în *România literară*, nr. 20, 2014.

Călinescu, G., „Steaua”, în *Steaua,* anul IX, nr.100, iunie 1958.

Constantinescu, Muguraș „Anul Caragiale:Caragiale și Perrault”, în *România literară*, nr. 51-52, 2002.

Horia, Al., „Note și comentarii, Discuții publice despre lucrările unor scriirori din Cluj”,

în *Almanahul literar*, anul II, nr.6-7, iunie-iulie 1951.

Martin, Aurel, „Poezia lui Anatol Baconsky", în *Almanahul literar,* anul II, nr.5, mai 1951.

Menton, Seymour, „Jorge Luis Borges, Magic Realist", în *Hispanic Review*, vol.50, nr.4, 1982.

Parchirie Andrada-Giorgiana, „Vladimir Colin: Interferences between Science Fiction and Fantasy", în Vol. *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, No. Arhipeleag XXI Press, Târgu Mureș 2021, pp. 316-323.

Parchirie Andrada-Giorgiana, „The Insular Space and the Fantastic Dimension in A.E. Baconsky`s Work", în Vol. *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, No. Arhipeleag XXI Press, Târgu Mureș, 2021, pp. 308-315.

Parchirie, Andrada-Giorgiana*,* „Ioan Groșan`s Short Prose. S.F. and Dystopia", în Vol. *Journal of Romanian Literary Studies,* No.25/2021, Arhipeleag XXI Press, Târgu Mureș, 2021, pp. 915-920.

Parchirie Andrada-Giorgiana, „Ștefan Bănulescu`s Prose- Mythical and Fantastic Elements", în Vol. *Journal of Romanian Literary Studies,* No.25/2021, Arhipeleag XXI Press, Târgu Mureș, 2021, pp. 571-578.

Patea, Viorica, „Fantastic, rememorare și subversiune: Cele patru anotimpuri", în *Vatra*, nr. 256-257, Târgu-Mureș, ian-feb. 2015.

Simuț, Andrei, *„*Apocalipsa de hârtie: Cartea milionarului și sfârșitul fără sfârșit", în *Caiete critice,* nr.6(344), 2016.

Șimonca, Ovidiu, „Eu sînt un om cu umor. Interviu cu Petru Cimpoeșu", în *Observatorul cultural,* nr. 369, 2007.

Warnes, Christopher, „Naturalizing the Supernatural: Faith, Irreverence and Magical Realism", în *Literature Compass 2*, 2005, 106.

D. Sitografie

Antonescu, Romulus, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*, ediție digitală, 2016, http://cimec.ro

Axinte, Șerban, „Memorie și suspans", în *Observator cultural*, nr.459, ianuarie, 2009, https://www.observatorcultural.ro/articol/memorie-si-suspans/

Boldea, Iulian, „Ludic și ironie în proza optzecistă”*, în Limba română*, nr. 11-12, 2008, http://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=47

Braga, Corin, „Postmodernismul literar românesc-bătălia dintre generații”, în *Echinox*, nr. 6-7-8-9, 1995, http://revistaechinox.ro/2011/10/1995-corin-braga-postmodernismul-literar-romanesc-batalia-dintre-generatii-goldmine/,

Braga, Corin „Anarhetipul și sfârșitul postmodernității”, în *Observator cultural*, nr.167, mai 2003, https://www.observatorcultural.ro/articol/anarhetipul-si-sfirsitul-postmodernitatii-i/

Cesereanu, Ruxandra „Rezistență sau supraviețuire prin cultură?(I)”, în *Observator cultural*, nr.203, 2004, https://www.observatorcultural.ro/articol/rezistenta-sau-supravietuire-prin-cultura-i/

Cernat, Paul „Ce merge si ce nu merge „la export“ din literatura romana?”, în *Observator cultural*, 5 aprilie 2007, nr. 366-367, https://www.observatorcultural.ro/articol/ce-merge-si-ce-nu-merge-la-export-din-literatura-romana-2/

Gogianu, Cristina „Scriitori români cu uriaş talent nu au timp să scrie. Interviu cu Filip FLORIAN”*,* în *Observator cultural,* 30.09.2016, nr. 847, https://www.observatorcultural.ro/articol/scriitori-romani-cu-urias-talent-nu-au-timp-sa-scrie/

Lupescu, Silviu, „Cum stăm cu esportu`, tova`rași?”, în *Dilema veche*, 23 februarie 2007, http://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/cum-stam-cu-esportu-toarasi

Marquez, Gabriel Garcia, „The solitude of Latin America”, în *Nobel Lectures, Literature 1981-1990*, Editor-in-Charge Tore Frängsmyr, Editor Sture Allén, World Scientific Publishing Co., Singapore, 1993, https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1982/marquez/lecture/

Mihăieș, Mircea „Contrafort: Literatura de scrin”, în *România literară,* nr.1, 2010, https://arhiva.romlit.ro/index.pl/literatura_de_scrin

Ștefănescu, Alex, „La o nouă lectură: Ștefan Bănulescu*”*, în *România literară,* nr.20, 2001, https://arhiva.romlit.ro/index.pl/tefan_bnulescu

Simuț, Ion, „Comentarii critice: Crepusculul bizantin”, în *România literară,* nr.1, 2006, https://arhiva.romlit.ro/index.pl/crepusculul_bizantin

Șimonica*,* Ovidiu, „Viața e în altă parte, nu în gazetărie. Interviu cu Filip Florian” , în

Observator Cultural, 02.06.2005, nr 271, https://www.observatorcultural.ro/articol/viata-e-in-alta-parte-nu-in-gazetarie-interviu-cu-filip-florian-2/

Teutișan, Călin, „Spirale discursive și ficțiuni postumane", în *Diacronia*, http://inst-puscariu.ro/SextilPuscariu/SPI/pagini/CSP%20I%20[Pages%20329%20-%20336].pdf,

Țurlea Stelean „Îmi plac speculaţiile intelectuale, am o adevărată bucurie să descopăr lucruri noi şi să elaborez teorii despre ele", în *Ziarul de duminică,* 2012, https://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/corin-braga-imi-plac-speculatiile-intelectuale-am-o-adevarata-bucurie-sa-descopar-lucruri-noi-si-sa-elaborez-teorii-despre-ele-de-stelian-turlea-10057707